

Movium Fakta # I 2017

Foto: Bengt Persson.

KVALITETSASPEKTER VID UPPHANDLING AV UTEMILJÖFÖRVALTNING

Drift och skötsel av urbana utemiljöer omsätter stora summor i Sverige och Danmark. En central fråga i all upphandling av utemiljöförvaltning är att säkerställa genomförandet av entreprenader och följa upp upphandlingarna så att de leder till den kvalitet på utemiljön som man avsåg. I detta Movium Fakta presenteras resultat av en studie, där offentliga och privata upphandlingar i Sverige och Danmark jämförts med utgångspunkt från några förmodade trender.

Bengt Persson

Svar från utemiljöförvaltare ger nulägesbild kring upphandling

Upphandling av utemiljöförvaltning är en stor verksamhet i såväl Sverige som Danmark. I Sverige omsätts 17 miljarder kronor på utemiljöskötsel varje år (Persson m.fl., 2013). Det finns ingen statistik eller uppföljning av hur stor del av det arbetet som utförs på entreprenad men en försiktig bedömning är att det är 9-10 miljarder kronor.

En central fråga både för privata och offentliga förvaltare är hur kvaliteten kan säkerställas i upphandlingarna och entreprenaderna så att användarna av utemiljöerna får den kvalitet och den funktionalitet som de kan förvänta.

I detta Movium Fakta görs en jämförelse mellan Sverige och Danmark och mellan upphandlingar som genomförts enligt EU:s inköpsdirektiv (offentlig verksamhet) och upphandlingar som inte omfattas av direktivet (privat verksamhet). Vi har utgått från tre trender som vi noterat från tidigare projekt och ägnat vår studie åt att undersöka om dessa trender är bestående:

1. Allt fler förvaltare övergår till upphandling av entreprenader istället för att förvaltningen sker i egen regi.

2. EU:s upphandlingsregler medför ökade krav på bland annat genomsiktighet och jämförbarhet och gör det svårare att styra mot kvalitetsaspekter.

3. Andelen upphandlingar med specificering av funktion ökar och de som specificerar skötselmoment och frekvenser minskar.

Enkäter och telefonintervjuer

Studien genomfördes i tre steg under åren 2013-2014. Det första var en webbenkät till park- och fastighetsförvaltare i Sverige (45 park + 15 bostad = 60 svar) och Danmark (57 park + 8 bostad = 65 svar). Det andra steget var en telefonintervju till dem som i webbenkäten meddelat att de var beredda att vara med vid en intervju, 23 i Sverige och 6 i Danmark. Det tredje steget var en genomgång av svenska förfrågningsunderlag insamlade från en del av dem som medverkade vid telefonintervju och som jämfördes med en genomgång av förfrågningsunderlag från början av 1990-talet (Persson, 1996).

Analys av tre trender

Utgångspunkten för studien var således att vi i tidigare projekt och verksamheter sett tre trender. Vi ville nu undersöka hur de utvecklats och beskriva hur de kan formuleras i dagsläget.

Trend 1: Övergång från egen regi till entreprenad

Frågeställning: Allt fler förvaltare, både offentliga och privata, övergår till upphandling av förvaltningen av sina utemiljöer på entreprenad istället

KOMMUN SVERIGE	Beställare	Tekniska krav	Administrativa föreskrifter	Juridik	Kriterier för val av entreprenör	Utvärdering	Drift	Uppföljning
Inköpsavdelning								
Enhetsansvarig ¹⁾								
Drift/förvaltning		²⁾						Flera personer
Konsult								
Entreprenör								
Kundtjänst ³⁾								

Figur 1. Schematisk redovisning av hur förfarandet för upphandling och genomförande av entreprenader är organiserat i en svensk kommun. Bygger på det som kommit fram vid intervjuer och inte på vad som sägs i entreprenadhandlingarna. Relationen till den politiska nivån har inte berörts i intervjuerna. Flera olika instanser är inblandade i de tekniska kraven medan inköpsavdelningen ensam sköter de administrativa föreskrifterna, de juridiska aspekterna och genomför upphandlingen.

¹⁾ T.ex. stadsträdgårdsmästare. ²⁾ Flera olika kompetenser. ³⁾ Tar emot samtal och kan gå direkt till entreprenör

OFFENTLIGÄGT FASTIGHETS BOLAG SVERIGE	Beställare	Tekniska krav	Administrativa föreskrifter	Juridik	Kriterier för val av entreprenör	Utvärdering	Drift	Uppföljning
Inköpsavdelning								
Enhetsansvarig								
Drift/förvaltning								
Konsult			¹⁾ Formalia	¹⁾ Formalia				
Entreprenör								

Figur 2. Schematisk redovisning av hur förfarandet för upphandling och genomförande av entreprenader är organiserat i ett offentligägt svenskt fastighetsbolag. Driftsansvarig/förvaltare sköter hela upphandlingen med hjälp av konsult.

¹⁾ Formalia innebär att konsulten endast bidragit med aspekter på den formella delen av upphandlingen och inte den innehållsmässiga

för att den genomförs i egen regi men det är oklart om denna trend nått en mättnad eller om det fortfarande är en ökande (eller minskande) andel upphandlad förvaltning.

I vår enkät frågade vi om förväntade förändringar av omfattningen av entreprenadupphandling för de parkförvaltningar och fastighetsföretag som redan använder sig av entreprenader. Av svaren framgår en tydlig trend att respondenterna förväntar sig en stigande omfattning både i Sverige och i Danmark av upphandling av park- och fastighetsskötsel. Det finns något enstaka undantag från denna bild men ingen respondent förväntar sig att upphöra med entreprenader. Av undersökningstekniska skäl har vi dock inte

lyckats fånga in trenden för de kommuner och fastighetsbolag som inte använder entreprenader sedan tidigare – huruvida de räknar med att göra det i framtiden. Den elektroniska enkäten var upplagd så att de som inte har entreprenader loggades ut när de svarat att de inte arbetar med entreprenader.

Trend 2: EU:s upphandlingsregler har ökad påverkan på kvalitetsstyrningen

Frågeställning: I Sverige och Danmark styrs upphandling av utemiljöskötsel från offentliga förvaltare av EU:s upphandlingsregler genom de nationella lagarna Lagen om offentlig upphandling (LOU) i Sverige och Tilbudsloven i Danmark. Tillämpningarna blir allt

Av de 17 miljarder kronor som läggs på utemiljöförvaltning årligen i Sverige är det 9-10 miljarder kronor som utförs på entreprenad. Resten är egen regi. Foto: Göran Nilsson.

mer stelbenta efterhand som ansvaret för upphandlingar förs över till centrala upphandlingsenheter eller styrs till sitt upplägg av lokala/kommunala/andra upphandlingsreglementen. Kraven på genomsiktighet, jämförbarhet och enkelhet ökar. De kvalitativa aspekterna och kraven blir allt svårare att formulera och ha som utgångspunkt, både när det gäller att få rätt val av utförare och att upphandlingsunderlagen kan användas för att styra mot den efterfrågade kvaliteten i det utförda resultatet.

De svenska förfrågningsunderlagen från offentliga beställare ser tämligen annorlunda ut nu än för 20 år sedan. Det är förvånande att det inte finns någon standard för hur förfrågningsunderlagen utformas utan varje beställare verkar vilja utforma sitt eget sätt att göra administrativa föreskrifter, tekniska specifikationer, former för återkoppling från egenkontroll etc. De olika svenska systemen för entreprenadstyrning, AB, ABT och AFF, verkar inte ha lett till någon likriktning av hur förfrågningsunderlagen utformas utan snarare till att floran har utökats.

Genomgående är förfrågningsunderlagen numera tydligare vad avser vilket regelsystem som ska ligga till grund för entreprenaden, har mer omfattande administrativa föreskrifter och mer omfattande krav på till exempel utbildning hos entreprenörens personal och på referenser som grund för val av entreprenör. Däremot är inte skillnaderna jämfört med tidigare så stora vad gäller de tekniska beskrivningarna och kvalitetsbestämningarna utan de karakteriseras fortfarande av att vara en flora av sätt att upprätta sådana, om än det går att se grunddragen från begreppen och tankesättet i Skötselmanual 98 i flertalet förfrågningsunderlag. I den tidigare

genomgången från 1996 fanns Skötselmanual 89 som underlag men den hade inte hunnit tränga ut i så stor utsträckning ännu bland dem som upprättade de studerade förfrågningsunderlagen.

Tendensen i våra intervjuer är tydlig – att man som beställare har mycket starkt fokus på själva anbudsvärderingen, val av entreprenör och upphandlingen fastän att den entreprenad som sedan ska genomföras sträcker sig under flera år framåt och att leveransen borde vara viktigare än formerna för upphandlingen.

Den nu genomförda studien har inte omfattat utvärdering av resultatet av de genomförda entreprenaderna, så vi har inte någon bild av hur formerna för val av entreprenör och upphandling påverkar det levererade resultatet. Vi har heller inte genom våra intervjuer med ansvariga för olika delar och faser av upphandlingarna och entreprenadgenomförandet kunnat få någon bild av hur utförandet påverkas av formerna.

Trend 3: Ökad andel funktionsupphandlingar

Frågeställning: Funktionsupphandlingar tenderar att bli allt vanligare jämfört med moment- och arbetspecifiserade upphandlingar.

Resultatet av våra undersökningar är att trenden är motsatt den vi förmodade när studien formulerades. Det är inte så att funktionsupphandlingar blir vanligare utan tvärt om har vi bara hittat ett exempel på en renodlad sådan från en kommun i Sverige och det förfrågningsunderlaget upprättades för snart femton år sedan. Övriga förfrågningsunderlag har moment- och frekvensbeskrivningar, om än i flertalet fall i kombination med utseende- och funktionsbeskrivningar.

KOMMUN 1 DANMARK	Beställare	Tekniska krav	Administrativa föreskrifter	Juridik	Kriterier för val av entreprenör	Utvärdering	Drift	Uppföljning
Inköp					1)			
Enhetsansvarig	1)							
Drift/förvaltning								
Konsult								
Entreprenör								
Kundtjänst								

Figur 3. Organisering av upphandling i en dansk kommun som arbetat länge med upphandlingar. Den politiska nivån är involverad i det inledande beslutet.

1) Politiskt beslut

KOMMUN 2 DANMARK	Beställare	Tekniska krav	Administrativa föreskrifter	Juridik	Kriterier för val av entreprenör	Utvär- dering	Drift	Upp- följning
Inköp								
Enhetsansvarig	1)							
Drift/förvaltning								
Konsult								
Entreprenör								
Kundtjänst								

Figur 4. Organisering av upphandling i en dansk kommun som gör upphandling för första gången. Konsulter är involverade i stora delar av processen liksom den politiska nivån.

1) Politiskt beslut

En kombination av specificerade moment och frekvenser innebär att det blir ett oklart förhållande till funktions- och utseendebaserade krav. I de förfrågningsunderlag vi studerat har vi inte hittat något som, enligt vår uppfattning, har klargjort på ett otvetydigt sätt hur funktions- och utseendekrav ska relateras till moment och frekvenser, utan de senare får anses ha företräde.

Inköpsavdelningar involveras

En vanlig bild av förfarandet när en ny upphandling ska göras och ett nytt förfrågningsunderlag ska tas fram är att man sitter i mer eller

mindre organiserade arbetsgrupper bestående av kompetenser på olika "nivåer". På frågan "Vem gör vad?" kan svaret ibland bli lite flytande eftersom man sitter tillsammans och diskuterar. Många respondenter menar att det är bra att sitta med flera olika infallsvinklar och att man hjälps åt mellan olika kompetenser för att få så tydliga formuleringar och kravbeskrivningar som möjligt, vilket förenklar för både beställare och anbudsgivare.

Gemensamt för våra studerade kommuner är att inköpsavdelningar eller motsvarande är involverade, vilket är ett av våra förmodanden i de tre

En av våra förmodade trender var att andelen funktionsbaserade upphandlingar (*vägens friktionskoefficient får aldrig understiga X*) skulle öka på bekostnad av dem som är styrda av moment och frekvenser (*halkbekämpning ska utföras med sand med saltinblandning ej överstigande X %, varje morgon mellan december-mars*). Projektet visar att trenden snarare är den motsatta. Foto: Göran Nilsson.

utmaningar vi studerar i projektet. I vår förmodade trend ser vi en risk att detta leder till att det blir starkare fokus på formalia i upphandlingarna på bekostnad av sak- och innehållsfrågorna. Vi har dock inte fått några tydliga redovisningar från våra respondenter av denna förändring – om den finns eller ej.

Skillnader mellan länderna

Tre skillnader mellan Danmark och Sverige är intressanta att notera. I samtliga danska exempel har konsulter varit inblandade i olika skeden medan det är mera ovanligt i Sverige. Vår uppfattning är att konsultmarknaden i Sverige är tämligen outvecklad vad gäller tjänster inom skötselupphandling och entreprenadgenomförande.

I de danska exemplen har den politiska nivån varit involverad medan det inte är lika tydligt uttalat i Sverige. Vi har inte ställt den explicita frågan till de svenska respondenterna om graden av politisk involvering, men relationen till politiska beslut har inte spontant berörts i mer än någon enstaka intervju. I Danmark omfattas entreprenadupphandling av kommunal verksamhet av avtal mellan regeringen och kommunernas organisationer, men så är inte fallet i Sverige. Det medför sannolikt att frågor om entreprenadupphandling blir politiskt mer förankrade och intressanta i Danmark.

”

Ju mer vi entreprenaderar, desto mer kommer vi att behöva ha frekvenser för att kunna kontrollera våra entreprenörer.

Parkingenjör, kommun 40 000 invånare

I de danska upphandlingarna använder man sig av urvalskriterier i prekvalificeringen till upphandlingen vilka skiljer sig från de tilldelningskriterier som tillämpas i steg två när entreprenör ska utses, allt enligt EU's udbudsdirektiv 2004/18 (European Commission, 2004). Urvalskriterierna är mjukare och mer kvalitetsinriktade än tilldelningskriterierna. Det verkar inte som att de mjuka urvalskriterierna leder till överklaganden från anbudsgivarna i särskilt hög utsträckning trots att de är svåra att kvantifiera och göra till synes objektiva.

I Sverige finns inte någon sådan skillnad utan urvals- och tilldelningskriterier är lika hårda och fyrkantiga och överklaganden och prövningar verkar vara lika vanliga oavsett skede av upp-

I våra danska exempel har konsulter varit involverade i alla upphandlingarna medan konsultmedverkan är mera ovanlig i Sverige. Den svenska konsultmarknaden inom förvaltning har stor utvecklingspotential. Foto: Thomas B. Randrup.

handlingen. Vi har dock inte haft möjlighet inom vår studie att göra en mer systematisk genomgång av överklaganden i Sverige och Danmark för att klargöra hur vanliga sådana är inom upphandling av utemiljöskötsel och vad det är som är de vanligaste grunderna.

Stora skillnader i bostadssektorn

Det är anmärkningsvärda skillnader mellan Danmark och Sverige avseende graden av entreprenadupphandling av utemiljöskötsel i bostadssektorn. Enligt enkäten är det hälften (4 av 8) av de danska bostadsrespondenterna som handlar upp på entreprenad medan det är 14 av 15 av de svenska.

I den intervju som är genomförd med en av de danska bostadsorganisationerna beskrivs hur entreprenadupphandling mött starkt motstånd bland de boende och det redovisas en lång rad argument mot entreprenader till förmån för egen regi. Enligt denna organisation finns det få exempel på entreprenader, vilket i och för sig motsägs av de svar som kommit in på enkäten.

Man kan fråga sig varför det är så stort motstånd mot entreprenadupphandling inom bostadssektorn när den är så omfattande inom kommunerna i Danmark. Gäller inte de argument som räknas upp mot upphandling inom

”

Har man frekvenser så kan man få ner kostnaderna ganska mycket, men då får man ju också acceptera att det är lite lägre nivå på standarden.

Driftingenjör, kommun 100 000 invånare

bostäder för upphandling av skötsel av parker och varför har inte opinionen vaknat?

En annan fråga är varför det inte finns motsvarande motstånd mot entreprenader bland svenska boende och hyresgästorganisationer som bland de danska.

Har man en annan relation mellan vicevärden/vaktmästaren i Sverige än man har som boende i Danmark eller är det andra strukturella skillnader? I Sverige finns till exempel inte statligt stöttat socialt bostadsbyggande på samma sätt som i Danmark och där ekonomi och hyressättning styrs av särskilda regler.

I Danmark är det mycket ovanligt att skötsel av bostadsgårdar är upphandlad på entreprenad medan det är betydligt vanligare i Sverige. Foto: Bengt Persson.

Bilden av en oklar kvalitetsstyrning

I intervjuerna har alla tillfrågats om vad de anser är fördelar och nackdelar med moment- och frekvensbaserade respektive funktions- och utseendebaserade tekniska beskrivningar.

Av svaren framgår att de respondenter som föredrar den ena formen av teknisk beskrivning kan se nackdelar med det sättet de valt att jobba på, och fördelar med den andra. Några respondenter menar att i och med att det finns fördelar och nackdelar med båda formerna är en kombination det bästa. Vi har inte frågat hur man ser på eventuella konflikter och vad som då gäller om man använder sig av både moment och frekvenser och av funktions- och utseendekrav.

I den mån en trend kan utläsas går den mot momentbeskrivning. Ingen av de intervjuade respondenterna har uppgett att man går mer mot funktionsbeskrivning. Ett antal respondenter jobbar med en blandning och verkar tycka att det är bra. Det framgår inte av intervjumaterialet hur stor del av de tekniska specifikationerna som utgörs av respektive typ av beskrivning, men i stort sett alla menar att det är momentbeskrivningen som väger tyngst om det skulle uppstå meningsskiljaktigheter.

”

Man skriver in det som är lätt att mäta, för det är lätt att kontrollera, och så glömmar man det som kanske är lite viktigare ... att åstadkomma i vidare mening ett bra resultat.

Ordförande, privat bostadsrättsförening 40 lägenheter

Oklar tillämpning av styrdokument

Den samlade bilden av tillämpningen av moment- respektive funktionsbaserade styrdokument är oklar. Det finns en sannolik skillnad mellan vad respondenterna menar att man har för hållning och hur styrdokumentet är uppbyggda – man anser sig arbeta på ett sätt men verkligheten ser ut på ett annat.

Respondenterna hävdar ofta att man har en holistisk hållning och utgår från levererad kvalitet

I intervjuerna beskriver många av respondenterna att uppföljningen av kvaliteten i arbetet oftast görs utifrån en helhetssyn och inte utifrån det som sägs om moment och frekvenser i styrdokumentet. Foto: Göran Nilsson.

Både i Danmark och i Sverige säger de intervjuade att det är samarbetet mellan beställaren och entreprenören som är det viktigaste för att få bra kvalitet i skötselutförandet. Foto: Göran Nilsson.

som helhet och inte använder sig av moment och frekvenser. I de granskade svenska förfrågningsunderlagen är det tydligt att det bara finns ett exempel där funktion renodlat utgör bas för styrdokumentet medan alla andra har en mix av funktion/utseende och moment och frekvenser eller enbart moment och frekvenser.

Det är oklart vilken typ av styrning som går före vid till exempel en konflikt mellan en beställare och en entreprenör men det sannolika är att moment och frekvenser anses gälla vid en rättslig prövning.

I de danska svaren sägs från ett par respondenter att man arbetar med en holistisk hållning i det dagliga arbetet och inte med detaljstyrning. Men samtidigt säger respondenterna att detaljerna plockas fram om det blir oklarheter eller konflikter. Den i projektets inledning förmodade trenden mot ökad användning av funktionskrav verkar, som tidigare nämnts, inte få något stöd i projektets resultat utan det är fortfarande moment och frekvenser som dominerar i styrdokumentet.

Samarbete viktigt

Genomgående för både de svenska och danska intervjuerna är att när vi kommer in på frågan om vad som egentligen avgör vilken kvalitet som levereras så är svaret att det är samarbetet mellan beställaren och entreprenören. Det kan synas lite förunderligt då huvudfokus i upprättande

av förfrågningsunderlag och styrdokument är på funktionella, utseendemässiga och framför allt tekniska specifikationer.

I de danska intervjuerna framtonar bilden av att styrdokumentet används när samarbetet inte fungerar, vilket även framkommer hos en del svenska respondenter. Bara för att styrdokumentet inte tillskrivs någon aktiv roll under genomförandet av entreprenader är det inte sagt att de är oväsentliga för erhållen kvalitet. De ligger till grund för upphandlingen och anger beställarens krav på kvalitet som en bas för det arbete som utförs. Men liksom för en del andra frågor har vi inte haft möjlighet inom vår studie att undersöka betydelsen av styrdokumentens utformning för erhållen kvalitet i utförandet och vilka faktorer i övrigt som påverkar kvaliteten.

”

Tidigare fick man diskutera med en parkmänniska vad som ingick och inte, på stora bolag får man nu diskutera med en jurist.

*Parkförvaltare, allmännyttigt bostadsföretag
25 000 lägenheter*

Ökat fokus på egenkontroll

Vi har gjort en genomgång av 16 förfrågningsunderlag varav 11 kommer från kommuner och 5 från offentliga eller privata fastighetsbolag och bostadsrättsföreningar.

De förfrågningsunderlag som vi gått igenom i denna studie är upprättade 2003–2013, varav en majoritet är från 2012–2013. Vid en tidigare genomgång, som gjordes till skriften *Att upphandla kvalitet* (Persson, 1996), användes 30 olika förfrågningsunderlag varav samtliga hämtades från kommunala parkförvaltningar. De var upprättade under åren 1991–1995.

Klarhet i entreprenadform

Allmänt sett har förfrågningsunderlagen utvecklats under de 20 år som gått. Framför allt märks skillnader avseende de offentliga beställarna, där det för de 30 förfrågningsunderlag som ingick i förra studien var 10 som avsåg entreprenader enligt AB, 4 enligt ABT, ingen enligt ABFF och 16 hade inte redovisat vilken typ av entreprenad det rörde sig om. Det är betydligt klarare nu, där samtliga klart redogör för vilken typ av entreprenadform som avses.

”

I all verksamhet handlar det ganska mycket om personkemi, och det går ju inte och definiera. Så den bästa entreprenören kan ju sen falla på utförandet, att man får en konflikt mellan den som är platschef och representanten på kommunen.

Gatuchef, kommun 20 000 invånare.

I studien från 1996 ingick inga privata beställare. I vår nya studie ingår fyra förfrågningsunderlag från privata beställare men det är osäkert med representativiteten. De fyra påminner i vart fall mera om de kommunala förfrågningsunderlagen från början av 1990-talet genom att vara oklärare, mera ofullständiga och kortfattade jämfört med dagens kommunala förfrågningsunderlag.

Från mitten av 1990-talet till idag har det blivit ovanligt att det i entreprenadhandlingarna föreskrivs att beställaren själv utför den kontroll hen önskar. Istället föreskrivs entreprenörens egenkontroll som den dominerande formen för uppföljning och kontroll. Foto: Bengt Persson.

Det är oklart vad som är upphovet till dessa skillnader, men en gissning är att inblandning från inköpsavdelningar och det allmänna fokuset på krav för upphandlingar enligt LOU lett till mer omfattande och redigare förfrågningsunderlag. Det är dock inte sagt att utfallet, det vill säga kvaliteten på de kommunala parkernas skötsel, har blivit bättre eller att det tidigare var problem med juridiska aspekter inom entreprenaderna som man nu slipper.

Föreskrifter av kontroll

I förfrågningsunderlagen i 1996 års rapport fanns det en rad kombinationer av hur det föreskrevs att kontrollen skulle utföras. Den vanligaste formen, som omfattade en knapp tredjedel av förfrågningsunderlagen, var att det föreskrevs att beställaren ensam utövar kontrollen på traditionellt sätt med en av honom utsedd kontrollant. Näst vanligast av de renodlade formerna var att kontrollen föreskrevs bedrivas endast genom gemensamma besiktningar. Endast i ett fall föreskrevs att entreprenören ensam utövar kontrollen genom egenkontroll. I övriga förfrågningsunderlag föreskrevs kombinationer där egenkontroll hos entreprenören ingick i nästan en tredjedel, se tabell 1.

I de förfrågningsunderlag som vi granskat i denna nya studie ser bilden mycket annorlunda ut. Det har blivit en större likriktning så det är färre kombinationer av hur kontrollen ska utföras som föreskrivs. Anmärkningsvärt är att vi bara har ett förfrågningsunderlag som föreskriver att det är beställaren som ska kontrollera arbetet.

”

Vi har gjort om det lite för förr var det bara priset som styrde, och vi kände att det blir liksom inte bra.

Stadsträdgårdsmästare, kommun 150 000 invånare.

Entreprenörens egenkontroll är det dominerande sättet att föreskriva kontroll. Det ingår i 70 procent av förfrågningsunderlagen medan bara drygt 10 procent av förfrågningsunderlagen föreskriver att kontroll ska utföras av beställaren. Förekomsten av föreskrifter om gemensamma besiktningar är oförändrat 30 procent.

Det har således skett en mycket stark omsvängning över tid – beställarna förlitar sig idag på entreprenörens egenkontroll som den huvudsakliga formen för kontroll, i en del fall i kombination med gemensamma besiktningar. Att beställaren ensam utövar kontrollen har nästan försvunnit.

Det finns anledning att fundera över om denna omsvängning i ansvaret för kontrollen från beställaren till entreprenören har inneburit att kontrollen blivit bättre och om beställaren nu har bättre bild av, och möjlighet att genomföra sina krav på, hur utförandet och kvaliteten är.

Tabell 1. Typer av föreskrifter om kontroll under entreprenadtiden som förekommer i förfrågningsunderlagen från 1996 års studie respektive i denna nya studie. I 1996 års studie var det 27 av 30 förfrågningsunderlag där det var aktuellt att beröra frågan om kontroll. B = beställare, E = entreprenör

Form av kontroll	1996 års rapport	Denna studie
Endast B kontroll	8	1
Endast E kontroll	1	7
Endast besiktning B + E	3	1
Både B kontroll och E kontroll	5	1
B kontroll + gemensam besiktning B + E	3	-
E egenkontroll + gemensam besiktning E + B	2	4
Endast klagomål	1	-
Klagomål + gemensam besiktning B + E	1	-
Sågs inget om kontroll	3	2
SUMMA	27	16

Upphandlingsprocessen för skötselentreprenader har ett starkt fokus på själva upphandlingsfasen. Det tar fokus från att beskriva och styra själva skötselarbetet. Foto: Bengt Persson.

Referenser och lästips:

- Persson, B., Lindholst, C., Sunding, A., Kristoffersson, A., Delshammar, T., Fälth, E. & Randrup, T. B. 2017. *Kvalitetsaspekter vid upphandling av utemiljöförvaltning – en jämförelse mellan offentliga och privata förvaltare i Sverige och Danmark*. LTV-fakultetens rapportserie 2017:2. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Persson, B., Sunding, A. & Johnson, L. 2013. *Branschbeskrivning utemiljö* (särtryck ur Branschbeskrivning Trädgård), stencil. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet, Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap.
- Persson, B. 1998. *Skötselmanual 98*. Gröna Fakta 8/1998, Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet, Movium.
- Persson, B. 1996. *Att upphandla kvalitet*. Stad & Land nr 138. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet, Movium.
- Persson, B. 1989. *Skötselmanual för utemiljö*, Utemiljö 6/1989, sid. I-III.

Detta Movium Fakta är skrivet av:

Bengt Persson, samverkanslektor på Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, SLU Alnarp.

Det aktuella projektet har genomförts med stöd från Movium Partnerskap och från Dalgas innovation. Författare till projektrapporten är *Bengt Persson, Christan Lindholst, Anna Sunding, Anders Kristoffersson, Tim Delshammar, Erik Fälth* och *Thomas B. Randrup*.

